

**PER UNA CARTA VALENCIANA DE DRETS
SOCIALS COM A PROCÉS DE CONSTRUCCIÓ
DE LA CIUTADANIA SOCIAL COMUNITÀRIA**

València, 27 de juny de 2012

<i>Índex</i>	<i>Pàgina</i>
Introducció	3
Ciudadania social y regeneració comunitària	4
<i>Carta valenciana de Drets Socials</i> : aspectes centrals de la ciudadania social, drets socials i garanties	6

Introducció

L'hegemonia del sector financer, després de dècades de constant desregularització i privatitzacions dels serveis públics, animada per una ideologia neoliberal forta, ha aconseguit desplaçar a l'economia productiva i substituir-la per l'especulació financera i amb açò, portar a efecte un projecte neoliberal globalitzador, que és a la vegada un projecte polític, econòmic, de pensament i de percepció de la realitat, que pretén la superació dels principis, l'organització i les finalitats dels Estats Socials i Democràtics de Dret implantats a Europa després de la Segona Guerra Mundial.

Aquest Estats que són conseqüència de l'enorme capacitat productiva de les economies actuals i fruit del pacte entre les forces del treball i les del capital, fa temps que mostren la seua incapacitat per resoldre els conflictes que es generen entre nacions, entre classes, entre gèneres i en la relació dels humans amb la naturalesa.

La prosperitat que s'ha viscut en estes nacions del centre del sistema capitalista ha estat lligada a l'explotació dels recursos materials, energètics i humans de les nacions de la perifèria del sistema i és per tant una prosperitat injusta, condicionada per la impossibilitat d'estes nacions per a fer-se respectar.

Al nostre país, esta prosperitat viscuda ha anestesià de manera general a una societat desproveïda -entre altres coses- de consciència de las catastròfiques conseqüències de la bombolla immobiliària i això ha facilitat, al País Valencià i a la resta dels països desenvolupats del sud d'Europa, que el pensament de les classes dominants siga assumit cada vegada de manera més àmplia, configurant l'anomenat pensament únic que ha impregnat a tot el cos social i l'ha desmobilitzat. A més, no afecta a tots per igual i permet culpabilitzar als pobres i exclosos per "la seua personal ineptitud" en beneficiar-se d'un model social que es pretén correcte.

L'enorme capacitat desenvolupada pel sistema productiu, ha posat en evidència les limitacions físiques de recursos que imposa el planeta i la seua incapacitat per a metabolitzar els residus i les contaminacions que genera, donant pas a un emergent pensament econòmic alternatiu que qüestiona el mite de creixement econòmic sostingut.

El fenomen de la globalització econòmica, la fragmentació internacional dels processos productius, la cessió de sobirania a organitzacions internacionals (OMC, FMI, BCE, CE,...), les grans sumes de capitals i les desregularitzacions dels seus fluxos que estan a disposició dels fons de pensions i d'inversió i la revolució informàtica, ha permés que el capital més especulatiu haja arribat a ser el dominant i donat lloc al fenomen de financiarització de l'economia i més recentment a l'actual crisi.

Amb motiu d'ella s'ha iniciat un macroprocés de regressió social -desregulació laboral, retallades i retrocés en les conquestes socials- que condueix al desballestament de l'estat del benestar.

Cada vegada és més general el pensament de que esta crisi és sistèmica i que afecta molt especialment als sistemes democràtics que comencen a ser qüestionats

àmpliament, a les formes de relacionar-se les persones entre sí, i a les relacions d'elles amb la naturalesa.

En aquest context de crisi general, s'enmarca doncs la necessitat de reflexionar sobre els Drets Socials que estan sent ràpidament desmantellats, amb una perspectiva que no tinga com a finalitat simplement la recuperació de l'anterior estat del benestar, sinó que afegisca la crítica radical a la mercantilització de les relacions humanes, la necessitat de la seua despatriarcalització, la crítica al mite del creixement i la recuperació de les relacions comunitàries i la participació de les persones i les comunitats en la gestió i provisió dels bens comuns.

Ciutadania social y regeneració comunitària

Proposem a la societat valenciana la posada en marxa d'un procés polític i social de construcció d'una *Carta valenciana de Drets Socials* que done poder a la ciutadania i les seves comunitats, alhora que permeta ser concebuda com un instrument per a la transformació social emancipadora. Una *Carta* que:

- Subordine qualsevol tipus de política econòmica, fiscal, laboral o social, a l'efectiva realització dels drets que conté.
- Articule i garantisca una ciutadania social i econòmica efectiva que, a més de constituir la base d'una existència digna, ens permeta exercir el control de les decisions polítiques que afecten l'esdevenidor de la vida de les persones, els grups i les comunitats.
- Garantisca la base material per a l'exercici dels drets formalment reconeguts.
- Articule un procés de regeneració comunitària i de reapropiació dels recursos, l'espai social, cultural i dels coneixements, orientat a superar les estructures de dominació classista i patriarcal.
- Reconeça i valore la diversitat i pluralitat humana en totes les seves dimensions i abast, siguen aquestes d'edat, ètnia, gènere, orientació sexual, salut, idees o capacitat econòmica.
- Iniciada i promoguda des de la base, siga fruit d'un procés horitzontal i radicalment igualitari. Tot això mitjançant formes d'acció col·lectiva articulades des d'allò local cap a nivells superiors de l'acció sociopolítica.

Proposem fugir de la temptació de fixar l'objectiu en l'obtenció d'un mer text normatiu. Situem el valor de la *Carta valenciana de Drets Socials* en el propi procés de la conquesta social, ja que aquest procés ha de ser estímul i oportunitat per a la reflexió crítica i la presa de consciència, així com l'ocasió per a la creació i recuperació dels vincles comunitaris i l'activisme social.

D'acord amb tot això, proposem que el procés s'inicie amb l'obertura d'un ampli debat sobre l'ideal comunitari íntimament lligat a la plena ciutadania social, el qual ha de servir permanentment de referent per valorar la consecució dels fins plantejats:

- Un ideal de comunitat que realitze un principi de desmercantilització i de despatriarcalització de les relacions humanes, en el sentit que siguen predominants en l'acció individual i col·lectiva les motivacions i actituds

igualitàries, prosocials, altruistes i cooperatives, generadores de bé comú, confiança social i suport mutu.

- Un ideal de comunitat que busque la generació de les condicions necessàries per a l'eliminació de les desigualtats entre dones i homes i redefinisca totes les situacions des de la perspectiva de gènere.
- Un ideal de comunitat fonamentat en l'acció comunicativa; en què les persones busquen entendre's, negociant una definició de la situació, de manera argumental, per a poder coordinar de comú acord les seves accions.
- Un ideal de comunitat que garantisca un àmbit propi i autònom de la persona en la seva diversitat.

Algunes notes característiques addicionals d'aquest ideal de comunitat són:

- L'autonomia personal i la col·lectiva ha d'estar en la base de qualsevol projecte comunitari radicalment democràtic i inclusiu.
- L'acció comunitària reconeix el conflicte d'una manera natural i no criminalitzadora; com un fet consubstancial a les persones que no ha de ser negat i que ha de ser percebut com una font d'oportunitat. Han de ser constitutives de l'acció comunitària les actituds basades en la prevenció; en el reconeixement, el foment i la validesa de la diversitat; i en la no-competitivitat, entre d'altres.
- La comunitat, ho és, en tant que pot permetre la socialització dels recursos i comprometre's amb la universalitat en l'accés a aquests.
- La regeneració comunitària ha d'implicar l'empoderament de les comunitats i la seva capacitat per incidir significativament en les escales intermèdia i global.
- El col·lectiu i allò comú ha de ser l'àmbit natural per l'enfocament i la resolució dels problemes. L'acció comunitària ha de denunciar les pautes de desmuntatge dels agafadors col·lectius de la persona, així com aquelles altres que invisibilitzen les dimensions compartides dels problemes socials. Ha de denunciar, també, la lògica individualista de les responsabilitats, fonament de la ideologia de l'èxit / fracàs que, combinada amb la cultura de la por, és a la base de creixents nivells de criminalització, estigmatització i repressió.
- L'acció comunitària ha de permetre a les col·lectivitats transitar d'una identitat de resistència a una altra identitat de projecte. La primera és reactiva, mentre que la segona habilita l'articulació de projectes democràtics de participació ciutadana en clau transformadora.
- Una comunitat consubstancial amb la construcció d'una ciutadania plena, en la qual les persones no són receptores passives d'ajudes i prestacions, sinó agents del seu propi canvi. Els drets socials genuïns han de ser instruments d'activació sociopolítica i comunitària.
- La identitat col·lectiva és una condició necessària per a la formació del subjecte col·lectiu comunitari i per a l'existència de la pròpia comunitat. Per això, cal crear les condicions necessàries per al manteniment de les xarxes

naturals, de suport mutu, referències comunes, reapropiació dels espais públics i de les xarxes formals, sense que això signifiqui identificar la comunitat amb un ens d'interessos homogenis, ans el contrari, la comunitat ha de considerar la pluralitat cultural, d'actors i interessos diversos, d'usos i costums també diversos i tot això en una perspectiva d'inclusió social de cada persona o grup que conforma una comunitat humana.

- L'acció comunitària aspira a avançar tot el possible en els processos de desprofessionalització i destecnificació i a evitar, amb això, la delegació en els tècnics per a la resolució de tots i cada un dels problemes que puguen aparèixer en el decurs de la convivència comunitària. Per a això, cal incorporar pautes de democràcia directa i inclusiva; reconèixer i respectar la multiplicitat dels nivells i espais de decisió.
- El fet comunitari no és possible sense el reconeixement del dret a decidir com a dret col·lectiu primordial. Les comunitats han de ser el contrapoder dels grans poders polítics i econòmics, al punt de poder influir-ne decisivament en les decisions, i fins i tot de poder vetar projectes antisocials o que atempten contra la pròpia articulació de la comunitat.
- L'acció comunitària exigeix reconèixer el valor i la validesa del coneixement que la vivència quotidiana proporciona a les persones, així com criticar el mite de la superioritat del coneixement expert.
- L'educació popular mitjançant l'acció cultural i la reflexió crítica és una de les principals accions comunitàries. S'ha d'integrar de processos de recerca d'allò comú, tot deslligant-se, en conseqüència, de models basats en relacions verticals de transmissió de coneixement.

Carta valenciana de Drets Socials:

aspectes centrals de la ciutadania social, drets socials i garanties

Aquesta *Carta* de drets socials recull i dóna efectivitat als principis i valors expressats en la Declaració Universal de Drets Humans. Reconeix i garanteix un conjunt de drets que articulen i desenvolupen els elements constitutius de la ciutadania social, concebuda aquesta com a fet inherent a la mera existència de les persones i en igualtat de condicions per a totes. Essencialment, tals elements serien:

- 1) La vida digna, tant individual com col·lectiva, que ha de ser objecte de protecció mitjançant el dret inalienable a la mateixa, el qual no ha d'estar vinculat, en cap cas, a l'estatus econòmic que proporcionen les rendes del treball. El treball assalariat no pot ser considerat ni com un valor, ni com l'únic element d'integració social. El dret a la vida digna implica la necessitat de desplaçar la centralitat social de la institució del treball assalariat.
- 2) Igualtat de gènere. Dret a la igualtat d'oportunitats de dones i homes per triar i combinar responsabilitats familiars i laborals.
- 3) Un hàbitat que responga a les necessitats de les persones i les comunitats i que supere les fronteres físiques i culturals, garantint la lliure mobilitat de totes les ciutadanes i ciutadans.

- 4) Capacitat de la comunitat a decidir sobre allò que li pertoca i a uns serveis públics que garantisquen l'abordatge col·lectiu de les necessitats i aspiracions socials.
- 5) La conservació de l'ecosistema establint un just equilibri entre l'ésser humà, la natura i la producció de béns i serveis.
- 6) La plena ciutadania social és un fet inherent a la mera existència de les persones. Qualsevol acte del poder que supose una desposseïció de l'existència jurídica o menyscabament de qualsevol dret fonamental és il·legítim.

A partir d'aquesta concepció de la ciutadania, els principis i valors que han d'inspirar i informar els drets socials són:

- Pluralisme i diversitat. No competitivitat.
- Universalitat i incondicionalitat, autonomia i dignitat, enfront del paternalisme o l'estigmatització social i suficiència en els nivells dels drets.
- Inclusivitat en el sentit que els serveis han d'adaptar-se a les persones i no a l'inrevés; eficàcia i participació.
- Igualtat, llibertat real individual i col·lectiva.
- Transparència i participació democràtica. Desmercantilització i no aprofitament privat.
- Tutela judicial efectiva i suficiència financera com a garantia dels drets socials.
- Control democràtic dels poders públics, econòmics i socials.
- Sostenibilitat social, mediambiental i cultural.
- Llibertat d'expressió.

Finalment, alguns aspectes concrets que proposem com a continguts específics de la *Carta valenciana de Drets Socials* són:

- (A) El dret a un sistema públic de serveis socials, que garantisca l'accés a les prestacions bàsiques com un dret de ciutadania, que evite els processos d'exclusió social i que assegure la igualtat d'oportunitats, la promoció de l'autonomia personal i l'atenció a les persones en situació de dependència, a les persones amb discapacitat, als menors, a les persones immigrants i a les dones.
- (B) Dret a un sistema públic de sanitat lligat a la condició de ciutadania, que atenga els aspectes biològics, psicològics i socials de la salut. Que pose l'èmfasi en la prevenció de la malaltia i la promoció de la salut i l'atenció als seus determinants socials. Que es mantinga fora del control privat i de la influència decisiva del complex industrial biomèdic, farmacèutic i tecnològic. I que hi permeta la participació efectiva dels usuaris i professionals en la seva gestió i control a tots els nivells.
- (C) Dret a un sistema públic d'educació plural, de qualitat, laic i en valencià al llarg de tota la vida, que s'adapte a la diversitat de totes les persones, que

utilitze metodologies eficaces, que permeta l'aprenentatge a totes les persones per tal que puguen desplegar les seves potencialitats i desenvolupar-se de forma creativa.

- (D) Dret a una renda bàsica universal, no condicionada, individual i suficient en la seva quantia per assegurar una vida digna.
- (E) Dret a l'ocupació de qualitat i socialment útil i a la llibertat sindical, en coherència amb el principi: "a cadascú, segons la seva necessitat; de cadascú, segons la seva capacitat".
- (F) Dret de les persones i de les comunitats a recuperar i promoure els mecanismes naturals per satisfer els béns públics.
- (G) Dret a la identitat, a la no discriminació i a la lliure expressió; a triar en igualtat entre les diferents opcions vitals (professionals, personals, d'identitat de gènere, de models de convivència), i al fet que el gènere no siga un factor addicional de risc social i vital. Dret a l'autogestió del propi cos.
- (H) Dret a l'habitatge i l'espai urbà idoni per a la cohesió social, la participació pública i el ple desenvolupament de les persones i les comunitats.
- (I) Dret a una integració social justa, democràtica i respectuosa amb les diferències culturals dels nouvinguts. Derogació de les legislacions excepcionals com la Llei d'Estrangeria, entre altres, i la seva substitució per una política de migracions presidida pels principis i valors continguts en la Declaració Universal dels Drets Humans.
- (J) Així mateix, aquesta *Carta valenciana de Drets Socials* ha de reconèixer l'Estatut d'autonomia cultural del poble gitano.

No creiem que una Carta de drets socials, concebuda exclusivament com un instrument jurídic, siga tot el que es necessita per assegurar els objectius pretesos. Només un veritable procés de lluita social, que involucre a tota la societat en una dinàmica de transformació social emancipadora, pot garantir efectivament els drets de la ciutadania social. No obstant això, no hem de renunciar a exigir-hi garanties financeres i institucionals com les següents:

- Reconeixement, per llei, dels drets socials.
- Garantia, per llei, de la suficiència financera dels drets socials, de manera que la manca d'adequada consignació pressupostària comporte la nul·litat de ple dret dels pressupostos de l'Administració.
- Establiment, per llei, d'un sòl o mínim legal de despesa social per habitant.
- Establiment de prou garanties jurisdiccionals per a l'efectiva tutela judicial dels drets socials.